



БАГА АНГИЙН СУРАХ БИЧГИЙН ЭХЭД ЭНЭРЭН НИГҮҮЛСЭХ АГУУЛГЫН ХҮРЭЭНД ХИЙСЭН ШИНЖИЛГЭЭ

Н.Даваасүрэн
МУБИС; Багшийн сургууль; МХНУТ, доктор (Ph.D)
Холбоо барих зохиогч: davaasuren.n@msue.edu.mn ORCID ID

Хүлээн авсан: 2026.03.09 Хянагдсан: 2026.04.10 Зөвшөөрсөн: 2026.05.18

Хураангуй

Хувьсан өөрчлөгдөж буй нийгэмд ажиллаж амьдрахад чухал ач холбогдолтой чадварын нэг болох “бусдыг мэдэрч ойлгох (empathy)” чадварыг сургалтын үйл ажиллагаанд тусган хөгжүүлэх шаардлагатай байна. Энэхүү чадвар нь зөвхөн бусдыг ойлгох чадвар биш, харин хүн хоорондын итгэлцэл, халуун дулаан харилцааг бий болгодог нийгмийн оюун ухааны чухал бүрэлдэхүүн төдийгүй хүнлэг чанарын нэг гол үзүүлэлт юм. Тиймээс уг “хүнлэг чанар буюу бусдыг энэрч хайрлах” чадварыг эх хэлний хичээлийн сурах бичиг дэх эхээр дамжуулан төлөвшүүлэх боломжтой гэж үзэн, II-Ү ангийн монгол хэлний сурах бичиг дэх эхэд “энэрэн нигүүлсэхүй” агуулгын хүрээнд шинжилгээ хийсэн болно. Уг судалгаагаар II-Ү ангийн сурах бичиг дэх 243 эхийн 43 нь буюу нийт эхийн 17.6% нь “энэрэн нигүүлсэхүй” агуулгатай байгаа нь учир дутагдалтай байна. Мөн судалгааны явцад тухайн сурах бичгүүдэд “эх орноо хайрлах, эх оронч үзэл төлөвшүүлэх, монгол хүн болж төрснөөрөө бахархах” агуулгатай эх маш цөөн буюу 10 орчим байгаа нь анхаарал татаж байна. Ийнхүү сурах бичиг дэх эхийн агуулгыг нягтлан сонгож, эхийн агуулгыг ойлгох асуулт даалгаврыг хянамгай боловсруулах нь урт хугацаандаа монгол хүний оюун санаанд оруулж буй “үнэ цэнтэй хөрөнгө оруулалт” ч болж болох төдийгүй өнөө цагт гарч буй сэтгэл сэртхийлгэм гэмт хэргийн тоо цөөрөх, үе тэнгийн дээрэлхэлт багасах зэргээр эерэг өөрчлөлт авчрах боломжтой юм.

Түлхүүр үг

бусдыг мэдэрч ойлгох чадвар, энэрэн нигүүлсэхүй, хүнлэг чанар, эх оронч үзэл, эхийн агуулга

Удиртгал

Дэлхий дахиныг цочроосон КОВИД-19 цар тахлын улмаас үүссэн нөхцөл байдал нь хүн төрөлхтний өмнө нийгэм эдийн засгийн шинэ орчныг бий болгож, биднээс шинэ дасан зохицохуйг шаардах болсон билээ. Энэхүү шинэ нөхцөлийг

боловсролын салбарт авч үзвэл хүн төрөлхтөн болон дэлхийн ертөнцийн сайн сайхны төлөө идэвхтэй, бүтээлчээр хувь нэмрээ оруулахын зэрэгцээ тодорхойгүй, ээдрээтэй ирээдүйд бэлтгэгдсэн, уян хатан, дасан зохицох чадвар бүхий мэдлэг, чадвар, үнэт зүйл, хандлагатай суралцагчийг хөгжүүлэх явдал юм. Эдгээр мэдлэг, чадвар, хандлага, үнэт зүйлд шүүмжлэлт сэтгэлгээ, асуудал шийдвэрлэх чадвар, хүн хоорондын харилцааны чадвар, зөрчлийн менежмент, бүтээлч сэтгэлгээ, системийн сэтгэлгээ, хамтран ажиллах чадвар, бусдын оронд өөрийгөө тавьж үзэх, сэтгэл хөдлөлөө удирдах чадвар, дижитал болон техникийн чадвар, STEM чадвар, ногоон ур чадвар, хариуцлагатай дэлхийн иргэн байх, инновац болон бизнес эрхлэх чадвар, иргэний болон улс төрийн оролцоо, насан туршдаа суралцах чадвар мөн цөм үнэт зүйлс болох шударга ёс, хүний эрх, тэгш байдал зэргийг хамруулан үзэж болно. (БШУЯ Б., 2022)

Ази, номхон далайн улс орнууд XXI зууны суралцагчдын шинэ чадамжийг тодорхойлсон байдлыг авч үзэхэд бүтээлч болон шинэлэг сэтгэлгээний айн хүрээнд (бүтээлч сэтгэх, зохион бүтээх, хувиараа бизнес эрхлэх, хэрэглэх, эргэцүүлэн бодох, шийдвэр гаргах); хүмүүс хоорондын харилцааны айн хүрээнд (харилцан ойлголцох, зохион байгуулах, багаар ажиллах, хамтарч амьдрах, нийтэч байх, эвсэг байх, өөрийгөө бусдын байр сууринд тавих); хувь хүний айн хүрээнд (хувийн сахилга бат, бие даан суралцах, дасан зохицох, өөрийгөө мэдэх, хувийн сэдэл тэмүүлэл, шударга, өөрийгөө хүндлэх); дэлхийн иргэний айн хүрээнд (дэлхийн иргэний мэдлэг, ойлголттой байх, хүлээцтэй, нээлттэй, хариуцлагатай, ялгаатай байдалд хүндэтгэлтэй хандах, ёс суртахуунтай, олон талт соёлыг ойлгох, зөрчилдөөнийг шийдвэрлэх, чөлөөт оролцоо, шийдвэр гаргах, хүрээлэн буй орчиндоо хайр гамтай хандах, үндэсний онцлогоо мэдэх, бусдаас хамааралтай гэдгээ мэдэх); мэдээллийн технологийн айн хүрээнд (мэдээлэл харилцааны технологи хэрэглэн мэдээлэл олж авах, мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийх, мэдээллийн технологийг ёс суртахуунтай хэрэглэх) тус тус тодорхойлжээ. (Ерөнхий боловсролын сурах бичигт хийсэн шинжилгээний дүнгийн тайлан, 2021)

Үүнийг өргөн хүрээнд нь авч үзвэл “Сургуулийн хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ гэдэг нь хүүхэд “сайн хүн болж төлөвших” гэсэн уулын орой дээрх бариа (төрөөс дэвшүүлсэн боловсролын зорилго) хүртэл авирч чадахуйц байхаар сургуулиуд ууланд авирах замыг (сургуулийн зорилго) тодорхойлж, багш нар хүүхдүүдийг нүднийхээ өмнө байгаа зорилтдоо хүрэхэд нь гараас нь хөтөлж, дэмжингээ хамт алхана гэсэн үг юм. (Оюунцэцэг, 2024) Үүнийг “Боловсролын ерөнхий хууль”-ийн зорилго, баримтлах зарчмыг “Монгол Улсын боловсролын зорилго нь хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших тэгш боломж бүрдүүлж, насан туршдаа суралцаж, ажиллах, ёс суртахуунтай, сайн зан чанартай иргэнийг төлөвшүүлэхэд оршино.”(5.1.), “Хүний эрх, эрх чөлөө, төрт ёс, түүх, соёлын уламжлал, үнэт зүйлсийг нандигнан өвлөсөн, ардчилсан, хүмүүнлэг ёсыг дээдлэн сахисан байх” (5.1.8) хэмээн тус тус тодорхойлсон байна.

Мөн “Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн үзэл баримтлал” (2024-2036)-д “Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулахдаа “... Хүмүүнлэг байх - Суралцагч бүрийн эрхэм чанарыг ойлгох, хүндэтгэх, тэдний эрхийг хангах, хамгаалах хүмүүнлэг



үзэл санаанд суурилах” (Эрх зүйн мэдээллийн нэгдсэн систем, 2024) зэрэг зарчмыг баримтална” гэснээс үзэхэд дижитал эрин үеийн боловсролд “хүнлэг байх, энэрэнгүй байх”-ыг эрхэмлэх нь чухал байна. Үүнийг “Бага боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн зорилго”-д “Сурагч нь эх хэл, үндэсний соёл, өв уламжлалаа дээдэлдэг, өөртөө итгэлтэй, бусдыг ойлгож, хүндэтгэдэг, сурах арга барил, авьяас чадвараа нээн хөгжүүлдэг, эрүүл аж төрөх ёсыг эрхэмлэдэг иргэн болж төлөвшихөд оршино.” (БСШУСЯ, 2019) хэмээн тодорхойлсноос ч тодорхой харж болно.

Дэлхийн улс үндэстэн бүр өөр өөрийн онцлог бүхий хүн амтай бөгөөд хөгжил дэвшлийн амин сүнс болсон боловсрол бол үндэстний хөгжлийн хөдөлгөгч хүч, хүнийг бүтээх эрдэм юм. Энэхүү “хүнийг бүтээнэ” гэдэг нь “хүнлэг энэрэнгүй иргэнийг бүтээх” гэсэнтэй утга дүйж байна.

Доктор (Sc.D) О.Пүрэвийн судлан тодорхойлсон “Монгол хүний үнэт зүйлсийн хүрээ”-нд “энэрэнгүй үзэл, тусч зан, хүний мөс, жудаг, нүнжиг, бусад хүмүүнийг хүндэтгэх, хайрлах ариун ёс журам, мал амьтныг хүмүүнчлэн хайрлах зан үйл, байгалийг хайрлах амин чанар” зэрэг нь “хүмүүншихүй” -д шууд холбогдох чанарууд юм. (Пүрэв, 2025) Тэрээр, монгол хүний дотоод ертөнцийн давуу талыг “хүнлэг, энэрэнгүй, өрөвч зөөлөн” гэж тодорхойлсон, “монгол хүний үнэт зүйл”-ийг сэтгэл- нийгэмшлийн хувьд “нинжин, цайлган, өрөвч сэтгэлтэй, бусдыг хайрлах хүндлэх хүмүүжилтэй, энэрэнгүй” гэж үзсэн зэргээс харвал монгол хүний мөн чанарыг тодорхойлох нэг үзүүлэлт нь “хүнлэг, энэрэнгүй” чанар болох нь тодорхой байна. “Монгол хүн үнэт зүйлдээ суралцахын ач холбогдлыг “эх орноо, хайрлан хамгаална, монгол хүн болж төрсөндөө баярлаж бахадна” болох нь харагдаж байна. Мөн “Монгол хүний сэтгэлийн үнэт зүйлсийн нэг бол “энэрэнгүй, жудагтай” чанар болох нь уг судалгааны үр дүнгээр нотлогдсон төдийгүй судлаач “ сургуульд суурилсан сургалтын хөтөлбөрүүдэд монгол хүний үнэт зүйлийг тусгах, хэрэгжүүлэх боломж, бололцоо бүрэн байгааг анхаарах нь зүйтэй” гэсэн дүгнэлт хийсэн нь судалж буй асуудлын зорилготой бүрэн нийцэж байгааг онцлон тэмдэглэж байна.

Бие хүний үнэт зүйлийг амжилт, аюулгүй байдал, бусдаар хүндлүүлэх, бусдаас хамааралгүй байдал, бусдад хүндэтгэлтэй хандах, нинжин сэтгэл, зугаа цэнгэлтэй байх, нийцтэй зөрчилгүй байдал, олон талт буюу шударга харилцаа, уламжлал гэсэн үзүүлэлтээр тодорхойлжээ. (Бэгз.Н., 2018) Академич Н.Бэгз тэргүүтэй судлаачдын “... Статистик үзүүлэлтээс харахад судалгаанд хамрагдсан 6-10 настай хүүхдүүдийн үнэт зүйлийн үзүүлэлт өндөр түвшинд ($M=4.4$) илэрч байгаа нь өөрийн амжилт аюулгүй байдлаа хадгалдаг, уламжлалт зан үйлийг эрхэмлэдгийг харуулна. (Бэгз.Н., 2018, хууд. 269) Нийгмийн хэм хэмжээг дагаж мөрдөх чадвар 6-10 настай хүүхдүүдэд өндөр түвшинд байгаа нь бусадтай эерэг таатай харилцаж, аливаа дэг, дүрэм журмыг баримтлан, олон нийтийн газар биеэ зохистойгоор авч явдаг.” гэснээс үзвэл энэ насны сурагчдад боломжит хэлбэрээр эерэг нөлөө үзүүлэх боломжтой байна.

Монгол Улсын хувьд дэлхий нийтээр тархан буй боловсролын шинэлэг хандлага болох дижитал суралцахуйд гарч буй шинэ дэвшилд нийцүүлэн багш, суралцагчид зориулсан орон зай, цаг хугацаанаас үл хамааран, насан туршдаа суралцах

боломжийг бүрдүүлсэн үндэсний цахим сургалтын medle.mn, econtent.edu.mn, esur.mn зэрэг платформыг хөгжүүлж, хэрэглэсээр байна. Түүнчлэн хувьсан өөрчлөгдөж буй нийгэмд ажиллаж амьдрахад чухал ач холбогдолтой мета-танин мэдэхүй (thinking about thinking), суралцахуйд суралцахуй (learning to learn), сэтгэл хөдлөлөө удирдах (emotional regulation), аливаа зүйлд зорилго тавьж (goal orientation), тууштай байх (perseverance), бусдыг мэдэрч ойлгох (empathy) зэрэг чадварыг сургалтын үйл ажиллагаанд тусган хөгжүүлэх шаардлагатай байна. (БШУЯ Б., 2022)

Эндээс үзвэл бусдыг мэдэрч ойлгох чадвар нь зөвхөн бусдыг ойлгох чадвар биш, харин хүн хоорондын итгэлцэл, халуун дулаан харилцааг бий болгодог нийгмийн оюун ухааны чухал бүрэлдэхүүн төдийгүй хүнлэг чанарын нэг гол үзүүлэлт болох юм. Нөгөө талаас сургууль бол хүүхэд зөвхөн мэдлэг эзэмших биш, хүн болж төлөвших орон зай бөгөөд энэрэх, нигүүлсэх сэтгэлийг ихэнхдээ сурч, дуурайж, давтаж байж тогтдог чадвар юм. Эндээс чухам юунаас сурч болох вэ? гэдэг асуудал урган гарч байгаа бөгөөд эх хэлний хичээлийн сурах бичиг дэх эхээр дамжуулан, уг чадварыг төлөвшүүлэх боломж байх магадлалтай. Ийм учраас “II-Y ангийн монгол хэлний хичээлийн сурах бичиг дэх эхэд “энэрэн нигүүлсэхүй” агуулгын хүрээнд дүн шинжилгээ хийхээр зорьсон юм.

Эх хэлний сурах бичигт энэрэн нигүүлсэхүй агуулгын хүрээнд хийсэн шинжилгээ

Юуны өмнө өгүүллийн түлхүүр үгсийн үндсэн ба шилжсэн утгыг “Монгол хэлний их тайлбар толь”-оос (www.mongoltoli.mn) лавлахад дараах байдалтай байна. Үүнд:

1. энэрэнгүй- өрөвч зөөлөн сэтгэлтэй, уян зөөлөн, ухаалаг
2. энэрэнгүй сэтгэл (өршөөн хайрлах өрөвч сэтгэл)
3. энэрэхүй-өршөөн хайрлах сайхан санаа: энэрэхүй ёс (өршөөн хайрлах ёс).
4. энэрэл нигүүсэл- бусдыг өрөвдөн хайрлах сэтгэл
5. энэрэнгүй сэтгэлтэй хүн- энэрч хайрлах, өршөөнгүй сэтгэлтэй хүн
6. энэрэлт хүмүүн (энэрэн нигүүлсэхүй сэтгэл бүхий хүн).

Дээрх тайлбараас ажвал “энэрэх, хайрлах, нигүүлсэх” гэдэг нь ерөнхий утгаараа “хүний ёс, бусдыг хайрлах сэтгэлтэй хүн” гэсэнтэй дүйж байгаа тул “хүний ёс, хүний чанар” зэрэг үгийн утгыг лавлан үзлээ. Үүнд:

1. хүний ёс (хүнийг хайрлах, хүндэтгэх ёс)
2. хүн- хүний зан чанар, нэр хүнд: хүн муутай (нөхрийн мөс чанар, ханилгаа муу), хүн сайтай (хүний мөс чанар, ханилгаа сайн)
3. хүний чанар (а. Хүний оюун ухаан, сэтгэцийн төрөлх чадвар; б. Тухайн нийгмийн байгуулал, тухайн цаг үеэс шалтгаалсан мөн чанар)
4. сайн хүн (сайхан сэтгэлтэй, тусч хүн)
5. *хүний үнэр (хүний мөс чанар, хүнлэг чанар),
6. *хүний үнэргүй (хүний мөсгүй, хүн чанаргүй)
7. *хүний мөсгүй (хүн чанаргүй, ханилгаагүй)
8. *хүнээ байх (муу муухай явдлыг олонтгоо үйлдэж, хүн чанараа гээх)



9. *хүнээ гээх (хүн чанараа алдах)

10. *хүний адаг (а. Хамаг муу хэргийг үйлддэг, хүний чанараар муу)

Дээрх тайлбаруудыг нэгтгэн үзвэл “хүнлэг байх, бусдыг ойлгож мэдрэх” нь “утгаа “энэрэн нигүүлсэхүй” гэх ерөнхий утгад зангидагдаж байна. Бага ангийн сурагчид “энэрэн нигүүлсэх” чадвар төлөвшүүлэхэд зөвхөн эцэг эх, гэр бүлийн орчноор хязгаарлагдахгүй бөгөөд түүнд сургууль, найз нөхөд, сургалтын хөтөлбөр, сурах бичгийн агуулга зэрэг хүчин зүйлийн нөлөө их.

Чухам иймийн учир бага ангийн сурагчдын эх хэлний хичээлийн гол хэрэглэгдэхүүн болсон сурах бичиг дэх эхэд “энэрэн нигүүлсэхүй” агуулга хэрхэн туссаныг тодруулах судалгаа хийсэн болно. Нөгөө талаас “Бага боловсролын сургалтын хөтөлбөр”-г уг агуулгын хүрээнд сурагчдын эзэмших чадварт шинжилгээ хийхэд унших чадварын хүрээнд II ангийн сурагчид “2.1.г. Уншсан эхийн баатруудын сайн, муу үйлийг жишээгээр тайлбарлах”, Y ангийн сурагчид “5.1.ж.Уншсан эхийн баатруудын харилцан ярианаас тэдний зан чанарыг дүгнэх” гэсэн хоёр чадвар байгааг тэмдэглэж байна.

Судалгаанд II-Y ангийн сурах бичиг дэх 243 эхэд “энэрэн нигүүлсэхүй” агуулгын шинжилгээ хийсэн бөгөөд дараах үр дүн ажиглагдлаа. Үүнийг анги тус бүрээр нэгтгэн үзүүлье.

Хүснэгт 1. “Монгол хэл II” сурах бичигт хийсэн агуулгын шинжилгээ

Сурах бичиг дэх эхийн агуулга	Тоо	Эзлэх хувь
1. Танин мэдэхүй	35	50.7%
2. Эрдэм ном	5	7.2%
3. Ёс суртахуун	15	25%
4. Энэрэн нигүүлсэхүй	14	20.2%
	69	100%

Дээрх тоон судалгаанаас харахад танин мэдэхүйн агуулга нь бусад эхээс харьцангуй олон байгаа нь бага ангийн сурагчдад ертөнцийн сонин сайхантай таниулах зорилготой нь тодорхой байна. Харин “энэрэн нигүүлсэхүй” агуулга бүхий эхийн тоог түүнтэй харьцуулахад харьцангуй цөөн буюу нийт эхийн 20.2%-ийг эзэлж байна. Ийм эхийг сонгохдоо “Энэрэн нигүүлсэхүйн импати буюу бусдын бодол санаа, сэтгэл зүрх, зовуурь, шаналлыг ойлгож, түүнтэй хамт мэдрэх, шаардлагатай бол туслахад бэлэн байх чадвар”-ыг илэрхийлсэн байдалд тулгуурласан болно. Мөн уг судалгааны явцад “энэрэх, нигүүлсэх” агуулга бүхий эх байгаа ч боловсруулсан асуулт даалгавар нь өөр агуулга руу чиглүүлсэн байх нь түгээмэл байгаа бөгөөд жишээ болгон зарим эхийг тодруулан тайлбарлая.



*Хүснэгт 2. Сурах бичиг дэх эхийн агуулгыг “энэрэн нигүүлсэхүй”-д
ялдуулан тайлбарлах нь*

Эхийн нэр	Энэрэн нигүүлсэхүйд холбогдох нь	Уншиж ойлгох асуултын чиглэл
1. Гаварт тохиолдсон явдал	Хөлөө гэмтээсэн найзынхаа сэтгэлийг мэдэрч, найздаа сэтгэлийн дэм өгөх “Эдгэрэхээр нь хамт тоглоно” гэж захиа бичсэндээ баяртай байв.	Гавар, үг бичиж чадсандаа баяртай байв.
2. Хоёр найз	Өдөржин самар түүсэн хэрэм, баавгай хоёр бие биенээ хайрлаж, зовуурь шаналлыг нь өөр дээрээ мэдэрч, бие биедээ амрахыг зөвлөсөн.	Хэрэм, баавгай хоёр сайн найзууд
3. Ер бусын тэмцээн	Залхуу зангаасаа болоод, өвлийн бэлтгэлээ хангаж чадаагүй баавгай өлсөөд, унтаж чадахгүй ойгоор тэнэж явахад хэрэм түүний зовлонг ойлгон, ойн амьтдыг цуглуулан, түүнд тусалж, өлсөх аюулаас аврав.	Хэрэм ажилсаг учраас тэмцээнд түрүүлж, баавгай залхуу учраас хоцорсон.
4. Саргай цэцэг, болжмор хоёр	Өд сөд чинь өрвөгөр муухай гэж саргай цэцэгт хөөгдсөн ч гэлээ болжмор төөлүүр хорхойд идэгдэн, гундаж ядарсан саргай цэцгийг энэрч хайрлан, түүний зовлонг мэдэрч, тусалсан.	1.Саргай цэцэг яагаад гандсан бэ? 2. Болжморт талархал илэрхийлсний учир юу вэ?
5. Дайллага	Алаг гөлөг өлсөж ядарсан гаврын зовуурь шаналлыг ойлгон, арга чарга хайсаар үмх мах олж, өөрөө ч идэлгүй гавар хүүг цадтал нь дайлав.	1.Алаг гөлөг гадагш гарч ямар арга сийлсэн бол? Чи юу гэж бодож байна вэ? 2.Айлын хүү юу хийсэн бэ? Тэр гөлөгтэй ямархуу байдалтай ярьсан бол? 3.Гавар ямар байдалтай байсан бол? Чи юу гэж бодож байна.

Энэ мэтчилэн уг эхийн агуулгыг зөв ухаарч, сурагчдад “энэрэн нигүүлсэх” сэтгэл “суулгаснаар” тэднийг “хүн шиг хүн” болгон төлөвшүүлэхэд бага боловч хувь нэмэр оруулах боломжтой юм. Уг судалгааны явцад II ангийн сурах бичигт “Хавар” шүлгийг эс тооцвол “монгол хүн болж төрснөөрөө бахархах, эх оронч байх” зэрэг монгол хүний үнэт зүйлийг илтгэх агуулга бүхий эх байхгүй байгаа нь сэтгэл эмзэглүүлж байлаа. Тиймээс эрх зүйн баримт бичгүүдэд “ эх оронч үзэл, эх орноороо бахархах” талаар хэрхэн туссаныг тодруулах шаардлага тулгарсан юм. Үүнээс жишээлэн дурдвал:

“Алсын хараа-2050” буюу Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын эрхэм зорилго”-д “Монгол Улс 2050 онд нийгмийн хөгжил, эдийн засгийн өсөлт, иргэдийн амьдралын чанараар Азид тэргүүлэгч орнуудын нэг болно. Үндэс язгуур, төрт ёс, өв соёлоо дээдэлж, үндэсний нэгдмэл үнэт зүйлээ эрхэмлэж, хүн төрөлхтний дэвшилтэт ололтыг дэмжиж, хөрст дэлхий, унаган байгалиа хайрлан



хамгаалж, амар тайван, хүмүүнлэг нийгмийг цогцлоож, ардчилал, шударга ёсны засаглалыг бэхжүүлж, өөрийгөө тэтгэсэн эдийн засаг нь өрх, иргэн бүрд тэгш, хүртээмжтэй хүрсэн, эрүүл чийрэг, эрдэм боловсролтой, эх оронч, хөрвөх чадвартай, оюунлаг, бүтээлч иргэнтэй улс болж хөгжинө. (Алсын хараа 2050 Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, 2020) гэж тодорхойлсон байна. Нэн ялангуяа Үндэсний нэгдмэл үнэт зүйлийн хувьд “Төрт ёсны уламжлал, түүх, соёлын дурсгал, утга зохиол, урлагийн бүтээлээр үндэсний бахархал төлөвшүүлж, эх оронч үзэл, эв нэгдлийг нягтруулна.” (Зорилт 1.1.) I үе шат (2021-2030)-нд “Өв тэгш, үндэсний ухамсарт эх оронч монгол хүнийг төлөвшүүлнэ.” “Хүмүүнлэг, оюунлаг, ёс суртахуунтай, үндэсний соёлын мэдлэг, чадвар, дадалтай монгол хүнийг бэлтгэнэ.” хэмээжээ.

“Боловсролын салбарын хөгжлийн дунд хугацааны төлөвлөгөө (2021-2030)”-нд “Үндэсний эв нэгдэл, үнэт зүйл” -ийн хувьд “Төрт ёсны уламжлал, түүх, соёлын дурсгал, утга зохиол, урлагийн бүтээлээр үндэсний бахархал төлөвшүүлж, эх оронч үзэл, эв нэгдлийг нягтруулна.” (Зорилт 1.1.), “Улс, үндэстний эх орон, газар нутаг, тусгаар тогтнолоороо бахархах үзлийг сэргээж, монголчуудын уламжлалт төрт ёсны үзэл, сургаалыг орчин үед нийцүүлэн хөгжүүлж эх оронч үзэл, үндэсний эв нэгдлийг төлөвшүүлнэ. (Зорилт 1.1.1) тус тус тодорхойлсон байна. (“Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа, 2020)

Мөн уг баримт бичгийн “Хүний хөгжил” хэсгийн “Боловсрол”-ын талаар хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хүрээнд “Бага, дунд боловсролын чанарыг дээшлүүлж, сургалтын хөтөлбөр, агуулга, арга зүйд монголын түүх, хэл, соёл, үндэсний өв уламжлал, зан заншил, эх оронч сэтгэлгээ, хувь хүний хөгжил, төлөвшил, хос хэл, хүн төрөлхтний нийтлэг үнэт зүйлийг тусган хэрэгжүүлнэ.” (2.1.20) гэж тодорхойлсон байна.

Эдгээр баримт бичгээс харахад “эх оронч монгол хүнийг төлөвшүүлэх”-д бүх шатны боловсролын байгууллага, сургууль, багш нар анхаарлаа хандуулж, сургалтын хөтөлбөр, сурах бичгийн агуулгад уг агуулгыг тусгах зэргээр онцгойлон анхаарах цаг нэгэнт ирсэн байна. Ийм учраас бусад ангийн сурах бичгийн эхэд агуулгын шинжилгээ хийхдээ “энэрэн, нигүүлсэхүй ба эх оронч үзэл” гэсэн хоёр агуулгыг хамтад нь авч үзэх нь зүйтэй гэж үзсэн болно.

Хүснэгт 3. “Монгол хэл III” сурах бичигт хийсэн агуулгын шинжилгээ

Сурах бичиг дэх эхийн агуулга	Тоо	Эзлэх хувь
1. Танин мэдэхүй	27	45%
2. Эрдэм ном	4	6.6%
3. Ёс суртахуун	17	28.3%
4. Энэрэн нигүүлсэхүй	12	20%
	60	100%

Дээрх тоон судалгаанаас харахад танин мэдэхүйн агуулга бүхий эх 45%-ийг эзэлж байгаа бол “энэрэн нигүүлсэхүй” агуулга бүхий эх харьцангуй цөөн буюу нийт эхийн 20%-ийг эзэлж байна. Уг дүгнэлтийг хийхдээ “Энэрэн нигүүлсэхүйн импати

буюу бусдын бодол санаа, сэтгэл зүрх, зовуурь, шаналлыг ойлгож, түүнтэй хамт мэдрэх, шаардлагатай бол туслахад бэлэн байх чадвар”-ыг илэрхийлсэн байдалд тулгуурлан болно. Мөн уг судалгааны явцад “энэрэн нигүүлсэхүй” агуулга бүхий эх байгаа ч агуулгыг ойлгоход чиглэсэн асуулт даалгавар нь өөр агуулга руу чиглүүлсэн байгаа нь ажиглагдаж байгаа бөгөөд жишээ болгон зарим эхийн агуулгыг тодруулъя.

Хүснэгт 4. “Монгол хэл III” сурах бичиг дэх эхийн агуулгыг “энэрэн нигүүлсэхүй”-д уялдуулан тайлбарлах нь

Эхийн нэр	Энэрэн нигүүлсэхүйд холбогдох нь	Уншиж ойлгох асуултын чиглэл
1. Бяцхан найз	Халуун наранд гадсаа тойрон буйлах ботгыг ээжийгээ санаад уйлаад байгаа юм байх даа гэж өрөвдөн, Би ээжийг чинь дуудаад ирье гэнгээ том савтай усыг дааж ядан авчирч, ботгоны цангааг тайлсан. Зовсон үед минь намайг ойлгож тусалсан найзтай болсондоо ботго баяртай байна.	1.Төл малын тухай ойлгосноо бичье. 2. Ямар учраас “Бяцхан найз” гэж нэрлэсэн бэ? 3. Чамд үүнтэй төстэй явдал тохиолдож байсан уу?
2. Хэрэв би	Өвчтэй байгаа найзынхаа өвдөлт зовуурийг нь мэдэрч, найзуудаа, багш нараа, сургуулиа санасан сэтгэлийг нь ойлгож, сургуульдаа хурлан явахад нь тусалж, нар болон ээж эдгээнэ. Цонхон дээр байгаа даарсан цэцгийг “даарч байгаа даа” гэж хайрлан, дэлбээгээ нээхэд нь тусалж нар болон ээнэ.	1.Цэгийн оронд үг нөхөөд, шүлгийг тод чанга дуугаар уншъя. 2.Хэрвээ чи шидтэн бол хамгийн түрүүнд хэнд туслах вэ?
3. Талын шувуудын өндгөнд сүүдрээ бүү хүргээрэй.	Талын шувуудын өндгийг “амьтны үр” юм гэж хайрлан битгий хөндөөрэй. Магадгүй хагалчихвал өндөг болж чадахгүй, эх шувуу ч өндгөө санаад шаналах болно. Хэрэв чи ээжгүй болбол яах вэ?, ээж нь чамгүй бол яах бол?	Шүлэгт юуны тухай бичсэн байна вэ? Шувууд яагаад өндгөө голдог вэ? Шувууны өндгөнд сүүдрээ тусгаж болохгүй.

Ийнхүү сурах бичиг дэх зарим эхийн агуулгыг өнгөц дүгнэх биш, гол санааг гажуудуулалгүйгээр сурагчидтай хамтран ярилцсанаар “энэрэн нигүүлсэх чадвар” төлөвшүүлэх боломжтой гэж үзлээ. Уг судалгааны явцад III ангийн сурах бичигт “Хоргын тогоо” эхийг эс тооцвол “монгол хүн болж төрснөөрөө бахархах, эх оронч байх” зэрэг монгол хүний үнэт зүйлийг илтгэх агуулга бүхий эх байхгүй байна.

Хүснэгт 5. “Монгол хэл IV” сурах бичиг дэх эхэд хийсэн агуулгын шинжилгээ

Сурах бичиг дэх эхийн агуулга	Тоо	Эзлэх хувь
1. Танин мэдэхүй	13	22.4%
2. Эрдэм ном	7	12.06%
3. Ёс суртахуун	28	48.2%
4. Энэрэн нигүүлсэхүй	10	17.2%
	58	100%



Дээрх тоон судалгаанаас харахад ёс суртахууны агуулга бүхий эх 48.2%-ийг эзэлж байгаа бол “энэрэн нигүүлсэхүй” агуулга бүхий эх харьцангуй цөөн буюу нийт эхийн 17.2%-ийг эзэлж байна. Тэдгээр эхийг “Энэрэн нигүүлсэхүйн импати буюу бусдын бодол санаа, сэтгэл зүрх, зовуурь, шаналлыг ойлгож, түүнтэй хамт мэдрэх, шаардлагатай бол туслахад бэлэн байх чадвар”-ыг илэрхийлсэн эсэхийг харгалзсан болно. Мөн судалгааны явцад “энэрэх, нигүүлсэх” агуулга бүхий эх байгаа ч уншиж ойлгоход чиглүүлсэн асуулт даалгавар нь өөр агуулга руу хөтөлсөн байна. Эхийн агуулга ба уншиж ойлгоход чиглүүлсэн асуулт даалгаврыг харьцуулснаа зарим эхээр жишээлэн тайлбарлая.

Хүснэгт 6. Монгол хэл ИҮ сурах бичиг дэх эхийн агуулгыг “энэрэн нигүүлсэхүй”-д уялдуулан тайлбарлах нь

Эхийн нэр	Энэрэн нигүүлсэхүүд холбогдох нь	Уншиж ойлгох асуултын чиглэл
1. Ах дүү хоёр	Ах нь “Дүү минь олон хүүхдийг тэжээхэд бэрх байгаа байх даа” гэж хайрлан энэрч, илүү бухал өгөхөд дүү нь ах минь ганц бие юм даа гэж өрөвдөн, бухал өвс нэмж өгнө. Жаргах зовох аль ч цагт бие биедээ нөмөр болох ах дүүс бие биеэ хайрлах учиртай.	1.Хэн хэнийх нь тариа тэнцүү байгаад байсны учир нь юу байсан бэ? 2.Тэд бие биеийнхээ ямар зан чанарыг мэддэг болсон бэ?
2. Бусдын тус багадахгүй.	Зам дээр байгаа ангалзах аврахын тулд бяцхан далавчаараа могойг хөөх эх болжморыг энэрэн хайрлаж, могойг шилбүүрдэн хөөв. Харин хонь нь уруудахад болжморууд тусалж, тогтоож чадсан. Хэл мэдэхгүй ч гэлээ болжмор тусалж чаддаг.	1.Хүүгийн ямар зан чанар илрэв? 2. Болжморыг хэрхэн аварсныг гурав дахь догол мөрийн өгүүлбэрийг хэрэглэн, ярья. 3. Зохиолч бидэнд юу хэлэхийг хүссэнийг тав дахь догол мөрийг уншиж, дүгнэн бичье.

Сурах бичиг дэх эхийн агуулгыг сайтар нягталбал “энэрэн нигүүлсэх чадвар”-ыг төлөвшүүлэх боломжтой байна. Уг судалгааны явцад ИҮ ангийн сурах бичигт “Халуун элгэн нутаг” шүлгийг эс тооцвол “монгол хүн болж төрснөөрөө бахархах, эх оронч байх” зэрэг монгол хүний үнэт зүйлийг илтгэх агуулга бүхий эх байхгүй байгаа нь учир дутагдалтай байна.

Хүснэгт 7. "Монгол хэл Y" сурах бичиг дэх эхэд хийсэн агуулгын шинжилгээ

Сурах бичиг дэх эхийн агуулга	Тоо	Эзлэх хувь
1. Танин мэдэхүй	36	64.2%
2. Эрдэм ном	2	3.5%
3. Ёс суртахуун	11	15.9%
4. Энэрэн нигүүлсэхүй	7	12.5%
	56	100%

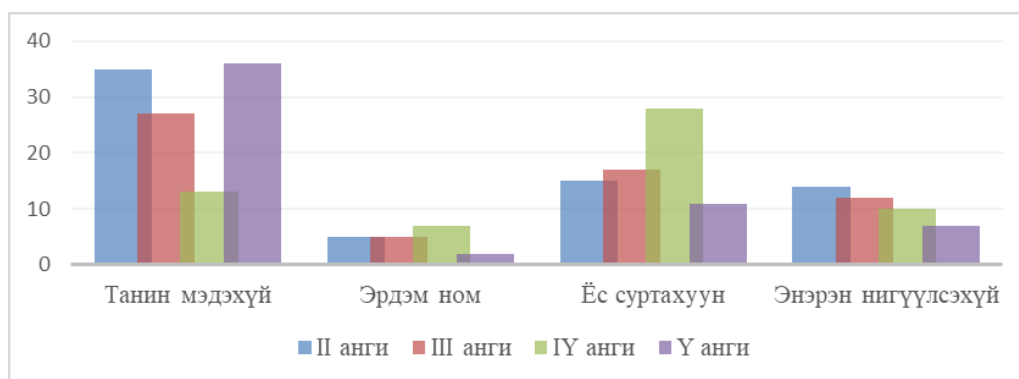
Дээрх тоон судалгаанаас харахад танин мэдэхүйн агуулга бүхий эх 64.2%-ийг эзэлж байгаа бол “энэрэн нигүүлсэх” агуулга бүхий эхийн тоог түүнтэй харьцуулахад маш цөөн буюу нийт эхийн 12.5%-ийг эзэлж байна. Эдгээр эхийг “Энэрэн нигүүлсэхүйн импати буюу бусдын бодол санаа, сэтгэл зүрх, зовуур, шаналлыг ойлгож, түүнтэй хамт мэдрэх, шаардлагатай бол туслахад бэлэн байх”-ыг илэрхийлсэн байдалд тулгуурлан сонгосон болно. Судалгааны явцад “энэрэх, нигүүлсэх” агуулга бүхий эх байгаа ч уншиж ойлгоход чиглэсэн асуулт даалгавар нь өөр агуулга руу чиглүүлсэн байгаа нь ажиглагдсаныг зарим эхээр жишээлэн тайлбарлая.

Хүснэгт 8. “Монгол хэл Ү” сурах бичиг дэх эхийн агуулгыг “энэрэн нигүүлсэхүй”-д уялдуулан тайлбарлах нь

Эхийн нэр	Энэрэн нигүүлсэхүйн импати чадвартай холбогдох нь	Уншиж ойлгох асуултын чиглэл
1. Хүмүүс ээ, надад урам хайрла	Баяр хөө, гуниг зовлонтой хэн бүхний баяр жаргал, зовлон гунигийг өөртөө тохиолдсон мэт мэдэрч, урам хайрла. Хэзээ нэгэн цагт чамд тийм нэгэн өдөр ирэхэд хүмүүс чамд ч урам өгнө. Бие биеэ энэрч хайрлая.	Урам гэдэг бол хүнийг үгээр, ухаанаар, итгэлээр, сэтгэлээрээ дэмжихийг хэлнэ.
2. Шуурга	Ишиг байхаас нь хайрлан өсгөсөн улаан ямаа нь шуурганд уруудсан хонио тогтооход нь охинд туслан, хөлдөж үхэх аюулаас аварсан. Хар нялхаасаа ижилдэн дассан ямаа, охин хоёр бие биедээ өмөг түшиг болж, аюулыг давж чадсан. Хүн гэлтгүй мал амьтныг чин сэтгэлээсээ энэрэн хайрлавал тэдний хайр чамайг үхлийн аюулаас аварна.	1.Эрх улаан ямаа нь Ичинхорлоо охиныг сэрээгээгүй бол юу болох байсан бэ? 2.Зохиолын төгсгөлд “Ичин-хорлоо охин дайсныг ялсан баатар шиг цог жавхлантай угтжээ” хэмээн дүрсэлсэн бэ?
3. Бялзуухай гадаа хоносны учир	Эзгүй байгаа хар тодлын үүрэнд сүрэг болжмор орсон ч нэг бялзуухай багтсангүй гадаа хоносон нь тэдний эх байв. Эх хүн үрсээ энэрэн хайрлаж, үрс минь даарахгүй бол болно оо” гэсэн сэтгэлээр өөрийгөө хойш нь тавьж, гадаа хонов.	1.Эхийн түлхүүр үгийн доогуур зураарай. 2.Эхийн гол өгүүлбэрийн доогуур зураарай. 3.Зурсан үг, өгүүлбэрээ оруулж эхийн гол санааг товчлон бичээрэй.

Сурах бичиг дэх эхийг тухайн ангийн эх хэлний хичээлээр эзэмших чадваруудтай холбон сонгосон нь тодорхой хэдий ч эхийн агуулгыг ерөнхий байдлаар авч үзэх биш, харин энэ мэтчилэн лавлан тодруулснаар “энэрэн нигүүлсэх, бусдыг ойлгох, бусдын оронд өөрийгөө тавих” чадварыг төлөвшүүлэх боломжтой байна. Уг судалгааны явцад Ү ангийн сурах бичигт “монгол хүн болж төрснөөрөө бахархах, эх оронч байх” зэрэг монгол хүний үнэт зүйлийг илтгэх агуулга бүхий эх харьцангуй олон буюу “Эх орон”, “Монгол орон”, “Газар шороо”, “Дөрвөн цаг”, “Хавар”, “Намар”, “Уул” гэсэн 7 эх байгаа нь сайшаалтай. Дээрх судалгааг нэгтгэн графикаар үзүүлбэл:

Зураг 1. Монгол хэл II-У ангийн сурах бичигт хийсэн агуулгын шинжилгээ



Сонгон судалсан сурах бичгүүдэд байгаа “энэрэн нигүүлсэхүй” агуулгатай 43 эхийн ерөнхий утгыг дүгнэж үзвэл “хэдий дутагдал гаргадаг ч миний найз гэж найзыгаа хайрлах, хэдий залхуу ч өлсөж шаналах найзыгаа хайрлан туслах, ааш муутай ч бусдыг хайрлах, шувууны өндгийг ч бол энэрэн хайрлаж, эх нь үргүй болох, үр нь дэгдээхэй болж чадахгүй гэж энэрэн хайрлах, жимс идмээр байвч дахин ургаж төлжинө гэж энэрч хайрлах, ажил хийх эв дүйгүй ч өөрөө ч бас ийм байсан гэдгээ санаж хайрлах, голын жараахайг үхчих вий гэж энэрэх” зэргээр бусдыг энэрч хайрлаж өрөвдөх, шалтгаангүйгээр хайрлах тухайд чиглэсэн байна. Түүнчлэн зөвхөн өрөвдөж, хайрлаад өнгөрөх биш, чадах хэрээрээ тусалж байгаа тухай өгүүлж байгаагаас харвал эхийн утга санаагаар дамжуулан, оновчтой асуултаар хөтлөн, “энэрэн нигүүлсэх” чадвар төлөвшүүлэх боломжтой байна.

Судалгааны үр дүн

1. II-У ангийн сурах бичигт нийтдээ 243 эхийн 43 нь буюу 17.6%-ийг “энэрэн нигүүлсэх” агуулга бүхий эх байгаа нь учир дутагдалтай байна.
2. Сурах бичиг дэх зарим эх “энэрэн нигүүлсэх” агуулгатай байгаа хэдий ч эхэд боловсруулсан асуулт, даалгаврууд түүнийг хөндөөгүй буюу өөр сэдэв рүү чиглүүлсэн байгааг хянан үзэх шаардлагатай.
3. Бага ангийн эх хэлний сурах бичиг дэх эхэд “монгол хүн болж төрснөөрөө бахархах, эх орноо хайрлах, эх орноороо бахархах” агуулга бүхий эх маш цөөн буюу II ангийн сурах бичигт “Хавар”, III ангийн сурах бичигт “Хоргын тогоо”, IV ангид “Халуун элгэн нутаг”, V ангийн сурах бичигт “Эх орон”, “Монгол орон”, “Газар шороо”, “Дөрвөн цаг”, “Хавар”, “Намар”, “Уул” зэрэг 10 эх байгаа нь хангалтгүй үзүүлэлт юм. Энэ нь “Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар, хүртээмжийг сайжруулах төсөл ерөнхий боловсролын сургуулийн сурах бичигт хийсэн шинжилгээний дүнгийн тайлан” (2021) -д “Бага ангийн монгол хэлний сурах бичигт өгсөн дүгнэлтэд “Ахуйн мэдлэг эзэмшүүлэх, байгаль орчноо хайрлан хамгаалах, өөрийгөө хүмүүжүүлэх сэдвийн тоо бага байна. Монгол сэтгэлгээ, түүх, соёл, үнэт зүйлийн сэдэв агуулга цөөн.” гэсэнтэй нийцэж байна.

Дүгнэлт

Эх хэлний хичээлийн гол хэрэглэгдэхүүн болох сурах бичгийн эхэд “энэрэн нигүүлсэхүй” агуулга бүхий эхийг зориуд сонгон оруулснаар бага ангид суралцах мөчөөс “хүнлэг байх, бусдыг хайрлах” үзэл төлөвшинө. Түүнчлэн бага ангийн сурагчид өөрөөсөө өөр хүний байр суурийг төсөөлж, зөвхөн “Би түүний оронд байсан бол яах вэ?” гэх өнцгөөс биш, харин “Бусдад би яаж тусалж чадах вэ?” гэж бодох зэргээр хүмүүжил төлөвшилд нь нөлөөлнө. Мөн зарим эхээс сургамж авч, сайн үйлсийн аян өрнүүлэх, хүчирхийлэл, дээрэлхэлтийг “энгийн зүйл” мэтээр хүлээн авахаа болих зэргээр эерэг нөлөө үзүүлэх боломжтой. Нөгөө талаас сурах бичигт “энэрэн нигүүлсэхүй” агуулга бүхий эхийг оруулаад орхих биш, багш асуултаар хөтлөн ярилцах, бодит амьдралын жишээгээр баяжуулан ярилцах, тодорхой сэдвээр хэлэлцүүлэг өрнүүлэх, дүрийн тоглолт хийх зэргээр амьд харилцаанд оруулах нь “энэрэн нигүүлсэх, бусдыг ойлгох, бусдын оронд өөрийгөө тавьж үзэх” чадварыг төлөвшүүлэхэд зохих дэмжлэг болно. Урт хугацаандаа монгол хүний оюун ухаанд оруулж буй “үнэ цэнтэй хөрөнгө оруулалт” ч болж болох төдийгүй өнөө цагт гарч буй сэтгэл сэртхийлгэм гэмт хэргийн тоо цөөрөх, үе тэнгийн дээрэлхэлт багасах зэргээр эерэг өөрчлөлт авчрах боломжтой юм.

Эцэст нь дүгнэвэл “Алсын хараа -2050” -д “Үндэс язгуур, төрт ёс, өв соёлоо дээдэлж, үндэсний нэгдмэл үнэт зүйлээ эрхэмлэж, амар тайван, хүмүүнлэг нийгмийг цогцлоож, ... эрүүл чийрэг, эрдэм боловсролтой, эх оронч, хөрвөх чадвартай, оюунлаг, бүтээлч иргэнтэй улс болж хөгжинө. хэмээн тодорхойлсонтой уялдуулан, сурах бичигт сонгож буй эхийн агуулгын нягтлан үзэх шаардлагатай.

Ном зүй

1. БСШУСЯ. (2019). Бага боловсролын сургалтын хөтөлбөр.
2. БШУЯ (2022). “Хувьсаж буй боловсрол” үндэсний хэлэлцүүлэг. Улаанбаатар, Содпресс.
3. БШУЯ (2021). Ерөнхий боловсролын сурах бичигт хийсэн шинжилгээний дүнгийн тайлан. Улаанбаатар.
4. Бэгз, Н., Санжаабадам, Б., Энхбаяр, Б., Лхагвасүрэн, Ц., Баярмаа, Б., Баярсайхан, Б. (2018). Хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн онол, арга зүй. Улаанбаатар, Соёмбо принтинг.
5. Пүрэв, О. (2025). Монгол үндэсний болон монгол хүний үнэт зүйлсийг тодорхойлох судалгаа, үр дүн. Улаанбаатар, Мөнхийн үсэг
6. Монгол Улсын их хурал (2020). “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа. Улаанбаатар
7. Монгол Улсын их хурал. (2020). Алсын хараа 2050 Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого. Улаанбаатар
8. Монгол Улс (2024. 04. 24). Эрх зүйн мэдээллийн нэгдсэн систем. Retrieved from Үзэл баримтлал батлах тухай: <https://legalinfo.mn/mn/>



AN ANALYSIS OF COMPASSIONATE CONTENT IN TEXTS OF PRIMARY SCHOOL TEXTBOOKS

Davaasuren.Na

MNUE, Teacher;s school, Department of Mongolian
language and Social Sciences; doctor (Ph.D)

Corresponding author: Davaasuren.n@msue.edu.mn  ORCID ID

Abstract

It is necessary to develop the ability to “feel and understand others (empathy)”, one of the important skills for living and working in a changing society, in educational activities.

This ability is not only the ability to understand others, but also an important component of social intelligence that creates trust and warm relationships between people, and is a key indicator of human quality.

Therefore, considering that the ability to “humanity or compassion for others” can be cultivated through the mother tongue in the Mongolian language textbooks for grades II-Y, the mother tongue in the Mongolian language textbooks was analyzed within the context of “humanity” content.

The study found that 43 out of 243 chapters in grade II-Y textbooks, or 17.6% of the total, contained content on “humanity or compassion for others.” This is a shortcoming.

It is also noteworthy that during the research, there are very few, about 10, textbooks that contain content that “instills love for one’s homeland, patriotism, and pride in being born as a Mongolian.”

Therefore, in line with the definition in “Vision 2050” as “Educating patriotic Mongolians with equal rights and national consciousness,” “Educating Mongolians with humane, intelligent, moral, and national cultural knowledge, skills, and habits,” it is necessary to carefully review the content of the materials selected for textbooks.

Keywords

Empathy, humanity, patriotism and motherhood
